

Odklad školní docházky

Pedagogicko-psychologická diagnostika
PaedDr. Anna Kucharská

Ne vždy je dítě zralé pro vstup do školy

Nástup do školy je důležitý předěl v životě dítěte, které vstupuje ze světa her do světa povinností. Tento okamžik má význam i pro jeho okolí - je to potvrzení normality dítěte - zda obstojí ve školním prostředí stejně dobře jako jeho vrstevníci. Ne vždy je dítě zralé pro vstup do školy. Každým rokem si určité procento rodičů, ale i učitelek MŠ klade otázku, zda je konkrétní dítě pro vstup do školy připraveno. Podle údajů z posledních let není počet dětí s odloženou školní docházkou malý. Např. v průzkumu Institutu pedagogicko-psychologického poradenství ČR ve školním roce 1995/96 byl ve sledovaných okresech zjištěn odklad školní docházky u 13,5 % populace, ve školním roce 1996/97 pak u 14 % populace, ovšem s velkými rozdíly v četnostech OŠD mezi jednotlivými okresy (od 1,2 % až do 20,4 %). Z loňského roku máme k dispozici údaje MŠMT, které uvádějí, že odklad školní docházky byl realizován u více než 17 % populace, s typickým vyšším počtem odkladů v místech, kde jsou velkokapacitní školy (převážně na sídlištích).

Předčasný nástup do školy

Nastoupí-li do školy nezralé dítě, je vystaveno dlouhodobé stresové situaci. Svou intelektovou kapacitu nemůže dítě adekvátně využít pro malou schopnost koncentrace. Požadavky, na které nestačí, vedou k přetěžování, zvýšené únavě, vyčerpání, zvýšení nemocnosti dítěte. Je ohrožena jeho školní úspěšnost, může dojít k rozvoji tzv. syndromu neúspěšného dítěte. Výjimkou není ani vznik řady psychosociálních problémů (rozvoj neurotických projevů - např. školní fobie, poruchy příjmu potravy, dále poruch chování - negativismus, zvýšená agresivita aj.). Škola však není jen místem výkonu a učení, ale též místem socializace. Předčasný nástup do školy ovlivní formování negativního sebepojetí, dítě vidí sebe samo jako neúspěšné, méněcenné. Může nastat problém se začleněním dítěte do formující se třídní skupiny, školsky neúspěšné dítě často stojí na okraji kolektivu. Není výjimkou, když při řešení výukových, ale i výchovných problémů dětí 1. stupně ZŠ v pedagogicko-psychologické poradně zjišťujeme, že jednou z příčin těchto potíží byl předčasný nástup do školy.

K čemu je dobrý odklad

Z výše uvedeného vyplývá, že je nesmírně důležité posoudit, zda je dítě po všech stránkách na vstup do školy připraveno. Pokud ne, bývá jednou z variant pomoci dítěti realizace odkladu školní docházky. Neměla by to být jen administrativní záležitost. Doba, která je dítěti poskytnuta, by měla sloužit k jeho další stimulaci ve vývoji (např. v pedagogicko-psychologické poradně, speciálně pedagogickém centru, zdravotnickém zařízení, mateřské škole nebo v rodině). Zejména u dětí s pomalejším či s disproporčním typem vývoje může OŠD přispět významnou měrou k podpoření či harmonizaci vývoje a tím i k budoucí minimalizaci problémů při zaškolování. V současné době je velmi aktuální otázkou prevence specifických poruch učení. Množina školsky nezralých dětí a dětí s vývojovými deficity v předškolním věku, ze kterých se budou po nástupu do školy formovat specifické poruchy učení - dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie se určitou částí překrývají.

Kdo pozná nezralé dítě

Vytypování školsky nezralých dětí má v naší zemi dlouhou tradici. V minulosti používaný screeningový záchyt školsky nezralých dětí přímo v mateřských školách, které prováděli pracovníci pedagogicko-psychologických poraden v populaci všech předškoláků, se používá jen v některých místech.

- **Rodiče:** Posun nacházíme i v informovanosti rodičů o odkladech školní docházky. Zatímco dříve se někteří rodiče bránili odkladu s argumenty "co by tomu řekli prarodiče", "ztratí jeden rok", dnes se stále více setkáváme s požadavkem odkladu, který není nezbytný, s argumenty "ať si prodlouží mládí", "škola je tak náročná, není kam spěchat".
- **Lékař:** Na nezralé dítě upozorňuje v první řadě lékař, který se podílí i na diagnostice školní nezralosti, zejména v oblasti fyzické (dětí fyzicky oslabené, dlouhodobě nemocné, smyslově a zdravotně handicapované).
- **Mateřská škola:** Dále je to učitelka mateřské školy, kdo může prostřednictvím déletrvající zkušenosti s dítětem a srovnání s ostatními dát rodičům signál, že není vše v pořádku. Je v kompetenci rodiče rozhodnout se, které odborné pracoviště navštíví pro posouzení školní zralosti dítěte.
- **Základní škola:** V poslední době se zvyšuje úloha zápisu do 1. tříd při vytypování školsky nezralých dětí, zejména u dětí nenavštěvujících mateřskou školu. Je ale známo, že zápis, tak jak je někdy prováděn, představuje jen měkkou normu. Proto se nyní řada škol snaží najít prostředky, které by mohly pomoci odhalit problémové dítě ve vztahu k nástupu do školy (např. se zápis uskutečňuje formou pohádky, kdy dítě v průběhu řízené činnosti plní úkoly, které jsou zaměřeny na dílčí aspekty vývojové úrovně ve sledovaných oblastech školní zralosti). O odkladu školní docházky o 1 rok rozhoduje na základě písemné žádosti rodičů ředitel školy.
- **Odborná pracoviště:** Podkladem pro toto rozhodnutí je doporučení odborného pracoviště. Bývá to nejenom pedagogicko-psychologická poradna, kdo provádí diagnostiku školní zralosti, ale též speciálně pedagogické centrum a pediatr (ten se podle posledních údajů z MŠMT podílí na doporučení OŠD téměř v polovině případů).

§ 37 - Odložení povinné školní docházky

Není-li dítě po **dovršení 6. roku** věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a **požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte do 31. května** kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, **odloží ředitel školy** začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím **posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa.**

Začátek povinné školní docházky lze **odložit nejdéle do zahájení školního roku**, v němž dítě **dovrší osmý rok věku.**

Literatura

- kol.: Odklady školní docházky na ZŠ ČR. Praha, IPPP ČR 1997.
- Lisá, L., Kňourková, M.: Vývoj dítěte a jeho úskalí. Praha, Avicenum 1996.
- Šturma, J.: Školní zralost a její poruchy. In Říčan, J., Vágnerová, M. a kol.: Dětská klinická psychologie. Praha, Avicenum 1991, s. 121 - 128.
- Třesohlavá, Z., Černá, M., Kňourková, M.: Dříve než půjde do školy. Praha, Avicenum 1990.